

8. García Lorca F. La casa de Bernarda Alba [Електронний ресурс] / Federico García Lorca. – Режим доступу : <http://www.vicentellop.com/TEXTOS/lorca/La%20casa%20de%20Bernarda%20Alba.pdf>. – 51 p.
9. García Lorca F. Bodas de sangre [Електронний ресурс] / Federico García Lorca. – Режим доступу : <http://www.vicentellop.com/TEXTOS/lorca/bodasdesangre.pdf>. – 54 p.
10. García Lorca F. Yerma [Електронний ресурс] / Federico García Lorca. – Режим доступу : <http://www.vicentellop.com/TEXTOS/lorca/yerma.pdf>. – 42 p.

Ничаенко Ирина, Кошій Юлія. Концепт ЖЕНЩИНА в творчестве Федерико Гарсиа Лорки и его воспроизведение в украинских переводах В. Вовк. В статье исследованы роль и место концепта ЖЕНЩИНА в трех драматических произведениях Федерико Гарсиа Лорки, а также способы адекватного воспроизведения этого концепта в украинских переводах, выполненных В. Вовк. Выделяются основные лексические составляющие, формирующие концепт ЖЕНЩИНА в оригинале, и способы его адекватного воспроизведения в переводе. Предлагается разделение на микроконцепты, которые способствуют формированию макроконцепта ЖЕНЩИНА. Выясняется сущность концепта, на основе которого выстраиваются образы в произведениях. Выстраивается собирательный образ женщины, который отражается в следующих вариациях la mujer / супруга, la viuda / вдова, la madre / мать, la hija / дочь, la criada / служанка, ключевыми моментами которых есть социальная роль, внутренний мир и призвание женщины. Также отмечается авторская особенность описаний, в которых незначительное внимание уделяется внешним факторам, в основном характеристика происходит через реплики и ремарки. Уделяется внимание национально-культурным, лексическим и грамматическим особенностям оригинала, которые в переводе нередко ведут к применению переводческих трансформаций и приводят к метацентрическому характеру перевода.

Ключевые слова: концепт, перевод, метацентрический перевод, оценка, образ, драматическое произведение.

Nichaienko Iryna, Koshchii Yulia. Concept WOMAN in the Work of Federico García Lorca and his Play in Ukrainian Translation V. Vovk. The article investigates the role and place of concept WOMAN in three dramatic works of Federico García Lorca, and means of adequate representation of this concept in Ukrainian translations performed by V. Vovk. Basic lexical components that form the concept of women in the original are emphasized and it is shown how to present an adequate translation. Division into microconcept that contribute to the formation of macroconcept WOMAN is proposed. It turns out the essence of the concept on which the images are arranged in the works. It is performed a collective image of women, which is reflected in the following variations la mujer / wife, la viuda / widow, la madre / mother, la hija / daughter, la criada / maid, the key point of which is the social role, the inner world and the vocation of women. Also it is noted the author's feature description in which less attention is paid to external factors, mainly the characteristic occurs through replicas, remarks and statements. Attention is paid to the national-cultural, lexical and grammatical features of the original, which in translation often lead to the use of translation and transformation and lead to metacentric character of translation.

Key words: concept, translation, metacentric translation, evaluation, image, drama.

Стаття надійшла до редколегії
23. 03. 2016 р.

УДК 811.111'373.612.2'255:821.111-1.09

**Алла Павлюк,
Оксана Рогач**

Порівняльний аналіз перекладу метафори в «Пісні кохання Дж. Альфреда Пруфрока» Томаса Еліота

У статті проаналізовано способи перекладу одного з основних стилістичних засобів – метафори – на прикладі порівняння відомих перекладів твору Т. Еліота «Пісня кохання Дж. Альфреда Пруфрока». Основні проблеми творчості Т. Еліота – трагізм існування й криза духу, породжені антигуманною цивілізацією, у прогрес якої він не вірив. Особливо сильно тема загальної деградації культури під тиском цивілізації звучить у творі «Пісня кохання Дж. Альфреда Пруфрока» (1917), переклад якого здійснено багатьма мовами світу. Для порівняльного аналізу перекладу обрано переклади «Пісні кохання Дж. Альфреда Пруфрока», виконані українськими перекладачами Ю. Я. Лісняком, О. А. Гриценком, В. О. Коротичем, Г. П. Кочуром, М. О. Мокровольським, М. Н. Москаленком, В. О. Кейсом. Актуальність дослідження відповідності та точності перекладу лишається на часі, проте оптимізація

© Павлюк А., Рогач О., 2016

способів передачі змісту образних одиниць вимагає значної полівекторності в діяльності перекладачів, професійного володіння мовою оригіналу та мовою перекладу, глибоких знань національних культур, контексту створення оригінального тексту, філософсько-ціннісних позицій автора. Проблема аналізу способів перекладу образних одиниць перебуває на стику таких дисциплін, як перекладознавство, стилістика, літературознавство, лінгвопоетика, культурологія. Пошук оптимальних способів перекладу саме образних одиниць тісно пов'язаний із національними та індивідуальними цінностями, тому становить значну складність для перекладачів. Проведене зіставлення засобів перекладу метафори засвідчило, що найчастіше перекладачі вдаються до застосування лексичних й ідіоматичних еквівалентів зі збереженням відповідного стилістичного регістру, вільного перекладу з поясненнями, а також синтаксичних трансформацій. Здійснений аналіз використаних у творі метафор дає підставу зробити висновок про те, що ті образні одиниці, які несуть інформацію про об'єкти природи, виходять на перший план, а персоніфікація явищ природи набуває чітко вираженого характеру. Т. Еліот намагається розкрити взаємозв'язок між особистістю людини та природою, невід'ємною частиною якої вона є.

Ключові слова: метафора, переклад, Т. Еліот, «Пісня кохання Дж. Альфреда Пруфрока», трансформація, філософсько-ціннісна позиція, контекст.

Постановка наукової проблеми та її значення. У науковій розвідці проаналізовано різні способи перекладу одного з основних стилістичних засобів – метафори – на прикладі порівняння відомих перекладів твору Т. Еліота «Любовна пісня Дж. Альфреда Пруфрока». Дослідження відповідності та точності перекладу лишається актуальним проте оптимізація способів передачі змісту образних одиниць потребує значної полівекторності в діяльності перекладачів (професійного володіння мовою оригіналу й мовою перекладу, глибоких знань національних культур, контексту створення тексту перекладу, філософсько-ціннісних позицій автора).

Аналіз досліджень цієї проблеми. Проблема аналізу способів перекладу образних одиниць перебуває на стику таких дисциплін, як перекладознавство, стилістика, літературознавство, лінгвопоетика, культурологія. Пошук оптимальних способів перекладу саме образних одиниць тісно пов'язаний із національними та індивідуальними цінностями, тому становить значну складність для перекладачів. Питаннями перекладу образних одиниць займалися такі провідні українські науковці, як В. В. Коптілов [5], Т. Р. Кияк [4], Р. П. Зорівчак [3], Б. М. Ажнюк [1], Л. В. Коломієць [6], проте питання потребує постійної уваги й поліаспектного підходу.

Мета й завдання статті. Мета розвідки – порівняльний аналіз способів перекладу метафори на прикладі твору Т. Еліота «Пісня кохання Дж. Альфреда Пруфрока» [2] з погляду їхньої семантичної коректності, збереження образності, передачі філософсько-ціннісного контексту та авторських інтенцій.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Поетична спадщина Томаса Еліота – англійського поета, драматурга, літературного критика, лауреата Нобелівської премії – відзначається глибоким філософським змістом, оскільки його поезія вважається елітарною й потребує від читача значних фонових знань. На думку Г. Мура, Т. Еліот – це «світова фігура вражаючих розмірів». Він утверджував морально-естетичні цінності в умовах сповненого трагізму ХХ ст., передавав відчуття людини, яка пережила Другу світову війну та ступила на «спустошену», «безплідну» землю, увійшла у світ «без Бога».

Основні проблеми творчості Еліота – трагізм існування й криза духу, породжені антигуманною цивілізацією, у прогрес якої він не вірив. Т. Еліот – поет сучасного міста, йому не притаманне захоплення сільською природою, характерне для поезії ХІХ ст. Він узагалі байдужий до будь-якої сентиментальності, принциповий прихильник інтелектуальної поезії. За його висловом, «поезія – це не вихлюп емоцій, а втеча від них». Проте Т. Еліот не закликав позбутись емоційної сфери та обмежити поета сферою раціональною, сферою чистого інтелекту. Ірраціональне, на думку Т. Еліота, є джерелом поезії. Автор мусить пропустити емоції крізь розум і передати звичайне почуття так, щоб його словесне вираження вразило читача.

Контекст тверджень про загальну деградацію культури під тиском цивілізації доводять назви його ранніх поем: «Спустошена земля» (1922), «Порожні люди» (1925) та ін. Особливо сильно ця тема звучить у творі «Пісня кохання Дж. Альфреда Пруфрока» (1917), переклад якого здійснено багатьма мовами світу.

Для проведення порівняльного аналізу перекладу нами обрано вірш «Пісня кохання Дж. Альфреда Пруфрока» і його переклади, виконані українськими перекладачами Ю. Я. Лісняком, О. А. Гриценком, В. О. Коротичем, Г. П. Кочуром, М. О. Мокровольським, М. Н. Москаленком, В. О. Кейсом. Оскільки твори Т. Еліота наділені високим рівнем метафоричності та образності, то особливу увагу звернуто на лексико-семантичні, стилістичні, а також синтаксичні способи перекладу одного з найуживаніших стилістичних засобів – метафори. Твір побудовано як «потік свідомості» Альфреда Пруфрока, а сам

герой – своєрідна пародія на Гамлета. Це zdeгенерований Гамлет ХХ ст., не здатний на вчинок, не спроможний кохати, бути щасливим. Світ, у якому існує Пруфрок, – ворожий і нездоровий, уселенські питання, які ніби ставить Пруфрок, – це порожні розмови за чашкою чаю. Твір написано вільним віршем і Т. Еліот передає гнітючу атмосферу, у якій розгортаються події, а епіграф із Данте підкреслює похмурий настрій «Пісні кохання...». Вірш містить не пов'язані логічно епізоди, проте Т. Еліот уважав, що цей зв'язок повинен установити сам читач.

Переклад метафори – одного з основних тропів поетичного мовлення, у якому певні слова й словосполучення розкривають сутність одних явищ та предметів через інші за схожістю чи контрастністю, [7] – вимагає від перекладачів високої майстерності, адже збереження стилю поета й передача головної думки творів є найважливішими завданнями.

Уже на початку твору в оригіналі ми натрапляємо на метафоричний вислів «*the evening is spread out against the sky*». О. А. Гриценко переклав цю метафору таким чином: «вечір простягнувся під небом цим блідим». У В. О. Коротича переклад збагачено обставиною «горілиць» і переклад звучить, як «горілиць прослався вечір просто неба». В. О. Кейс запропонував дещо інший переклад – «вечір простягнувся проти неба».

Наступна метафора «*The muttering retreats of restless nights in one-night cheap hotels*» перекладена О. А. Гриценком, як «в мурмотінні туляться безсонні ночі по кутках нічліжок», В. О. Коротичем – «ночі безпритульні туляться по кнайпах та готеликах убогих», а В. О. Кейс узагалі її опускає, не надаючи їй великого значення. Лексему *restless* перекладачі передали по-своєму, проте О. А. Гриценко ближчий до оригіналу. Що стосується «*one-night cheap hotels*», то у В. О. Коротича з'являється, крім зменшувального «готелики», ще й діалектне «кнайпи», що надає перекладу більшої експресивності та місцевого колориту. Наступна поширена метафора в поєднанні з порівнянням «*Streets that follow like a tedious argument of insidious intent to lead you to an overwhelming question...*» відтворена О. А. Гриценком як «місто нас вестиме, наче має підступні наміри, / неначе путь пряма є для тебе в нього, / що веде до вбивчого питання...». Як бачимо, лексему *streets* замінено лексемою «місто», порівняння «*a tedious argument*» опущено, а «*підступні наміри*» і «*overwhelming*» перекладено з елементом гіперболізації. Очевидно, що перекладач добре відчув песимістичний настрій ліричного героя, а також знав про світосприйняття автора, тому й підкреслює трагізм епітетом «вбивче», що входить до складу метафори. У В. О. Коротича переклад звучить так: «А вулиці нудні, як сенс нотацій. / Немов на таці хтось вам приніс вражаюче питання». У цьому перекладі поширеної метафори введено епітет «нудні», а «*підступні наміри*» замінено порівнянням «як сенс нотацій». У другому реченні спостерігаємо повне структурне перетворення, проте образ метафори частково зберігається. В. О. Кейс зробив переклад метафори таким чином: «Вулиці, які провадять мов марудний аргумент з підступним наміром штовхнути нас до переважаючого питання». Такий переклад є найбільш точним як структурно, так і семантично. Лише «*переважаюче питання*» перекладено не дослівно і ця інтерпретація втратила ту експресивність, яка виражається в оригіналі лексемою *overwhelming*. В оригіналі синтагма «*In the room the women come and go / talking of Michelangelo*» не виражається за допомогою метафоричного перенесення, а от у перекладі О. А. Гриценка й В. О. Коротича читаємо: «В покої – дами; їхній клан живе / балачками про Мікеланджело.» і «Жінки базикають: за теревенів тло / їм править Мікеланджело». Перший переклад здійснено з уведенням метафори «клан живе балачками», другий – метонімії, адже зрозуміло, що темою для розмов дам є твори Мікеланджело, а не лише його особа. У В. О. Кейса переклад ближчий до оригіналу та не містить тропів.

Для Т. С. Еліота характерне вживання поширених метафор. Наприклад, одна з них представлена цілою строфою.

*The yellow fog that rubs its back upon the window-panes,
The yellow smoke that rubs its muzzle on the window-panes,
Licked its tongue into the corners of the evening,
Lingered upon the pools that stand in drains,
Let fall upon its back the soot that falls from chimneys,
Slipped by the terrace, made a sudden leap,
And seeing that it was a soft October night,
Curled once about the house, and fell asleep.*

Проаналізуємо використані стилістичні тропи детальніше.

Надзвичайною образністю вирізняється метафора «*The yellow fog that rubs its back upon the window-panes*», яку О. А. Гриценко переклав «Туман жовтавий, що розлогу спину тре об шибку». Перекладач

додав до свого перекладу епітет «розлогу». У перекладі «Жовтий туман, що чухає спину об віконні рами» В. О. Коротич зберігає і структурну, і образну близькість із першоджерелом, лише для «*rub*» він вибрав експресивнішу від «*tre*» лексему «чухає». В. О. Кейс здійснив дослівний переклад.

Таких самих принципів дотрималися перекладачі при відтворенні метафори «*The yellow smoke that rubs its muzzle on the window-panes*». О. А. Гриценко, В. О. Коротич і В. О. Кейс переклали її таким чином: «Жовтавий дим, котрий вологу морду туща в шибку», «Жовтий дим, що чухає пику об віконні рами» і «Жовтий дим, що тре пащею шибу».

Наступний елемент поширеної метафори «*Licked its tongue into the corners of the evening*» О. А. Гриценко переклав, як «Що лізе язиком липким до закутків вечірніх». Перекладач здійснив часткове перефразування, уживши «лізе», а також додавши епітет «липким». В. О. Коротич виконав переклад таким чином: «Вилизали закутки вечора», В. Кейс – «Лизнув язиком вечірні закутки».

Продовженням цієї поширеної метафори є «*Lingered upon the pools that stand in drains*». У перекладі О. А. Гриценко читаємо: «Що до калюж і до ставків притискується чіпко», у В. О. Коротича – «Подивилися у руду баюру, що стоїть біля брами», у В. О. Кейса – «Полежав на калюжах в дренажах». Одна й та сама лексема *lingered* знаходить своє вираження українською в різних лексичних варіантах, що не стоять в одному синонімічному ряду. У першому перекладі лексему *pools*, яка має більше ніж одне значення, перекладач розширив її семантичний спектр, використавши два слова – «калюж» і «ставків». У другому й третьому випадках перекладачі використали лексеми, що стоять в одному синонімічному ряді. В. О. Коротич збагатив метафору, увівши епітет «руду», який відсутній в оригіналі. Він вибрав саме цей колір, очевидно, з огляду на семантичну структуру лексеми *drains*, одним зі значень якої є «дренажна труба», а вода, що витікає з неї, як відомо, зазвичай має саме такий колір. Стосовно самої лексеми *drains*, то її дослівний переклад здійснено в третьому варіанті. У другому перекладі її замінено лексемою «брами», найімовірніше, щоб зберегти риму.

Наступний приклад – поширена метафора «*Let fall upon its back the soot that falls from chimneys*» і, відповідно, три її різні переклади – «Пічною сажею собі замузуючи боки», «Обтрусили зі спин кіптяву» й «Підставив спину сажі, що падала із димарів». Дослівним перекладом і найближчим до оригіналу є третій переклад. У першому та другому випадках спостерігаємо паралельне іменування метафор основи, тобто структуру змінено, але образ збережено.

Ще один елемент поширеної метафори, яку аналізуємо, – «*Slipped by the terrace, made a sudden leap*». Перекладачі відтворили її таким чином: «Через терасу прослизнув, зробив стрімкий стрибок – і», «Ковзнули задумливо, стрибнули на терасу», «Прослизнув повз тераси і – раптом – стрибнув!» У першому й третьому перекладах зроблено спробу створити ефект несподіванки за допомогою видозміни синтаксичної конструкції, що й було успішно зреалізовано.

Завершальним елементом є «*And seeing that it was a soft October night, curled once about the house, and fell asleep*». О. А. Гриценко виконав переклад таким чином: «Уздівши, що уже лягла м'яка жовтнева ніч, кільцем круг дому закрутивсь і в сон заліг глибокий», В. О. Коротич – «Огледіли м'яку ніч жовтневу, обкрутилися навколо будинку і поснули зразу», а у В. О. Кейса читаємо: «А тому, що це була вога жовтнева ніч, згорнувся клубком навколо дому і заснув». Синтаксично збережено структуру лише впершому випадку. Щодо лексичного аспекту, то В. О. Кейс «*oft*» переклав як «вога». Перший переклад більш поетичний та образний унаслідок використання лексеми «уздрівши» й уведення сталого епітета «глибокий».

Пофразово проаналізувавши вищезазначену строфу, яка являє собою поширену метафору, можна зробити висновок про те, що Т. С. Еліот надавав опису природних явищ великого значення. У його рядках туман і дим оживають, поводяться, як містичні істоти, надаючи віршу пригніченого, навіть дещо депресивного настрою. Метафори, що несуть інформацію про об'єкти природи, виходять на перший план, а персоніфікація явищ природи набуває чітко вираженого характеру. Автор намагається розкрити взаємозв'язок між особистістю людини й природою, адже відомо, що людина є її невід'ємною частиною. Для поета природа – це не просто оточення людини, а динамічна, рухлива стихія, світ вітру, річок, лісів.

У наступній строфі поет знову вживає метафору, пов'язану з димом «*And indeed there will be time / For the yellow smoke that slides along the street, / Rubbing its back upon the window-panes*». У перекладі О. А. Гриценка читаємо: «Воістину, надійде час / для туману, що вздовж вулиці сердито Клубочучись, жовтавим боком тре об шибку». Лексема «воістину» надає перекладу особливо піднесеного, навіть дещо сакрального звучання. Але поет вважає за потрібне здійснити субституцію «*smoke*» – «дим» на «туман». Дієприкметник «*rubbing*» замінив іншою за значенням лексемою – «клубочучись». В. О. Коротич так переклав цю метафору: «Часу ще залишилось досить, / Щоб дим провулок жовто

сповнив, / Почухав спину об кватирки». Перекладач трансформував деякі елементи, зокрема «*the yellow smoke*» – «жовтий туман» на «...провулок жовто сповнив», а використання дієприкметника «*rubbing*» замінив дієсловом минулого часу «почухав». У В. О. Кейса переклад звучить так: «*I дійсно, буде час / Жовтому димові, що ковзає по вулицях / I тре об шиби плечі*». Як і в попередньому випадку, дієприкметник замінено дієсловом, але у формі теперішнього часу.

Цікавий переклад метафори в строфах «*There will be time to murder and create, / And time for all the works and days of hands / That lift and drop a question on your plate*». Так, О. А. Гриценко звертається до способу вільного перекладу: «*Надійде час для витрат гірких і час для зиску, / Час для ремесел, час для рук, що схоплять чіпко / Питання – і ребром його, у власну миску...*». Перекладач частково перефразував дієслівний елемент метафори й додав обставину «*ребром*», щоб зробити доступнішим сприйняття цієї метафори з огляду на загальновідому фразеологічну одиницю «*поставити питання ребром*».

У перекладі В. А. Коротича простежуємо новостворену авторську метафору, яку він увів у текст: «*Всім справам час і навіть тій, / Що дивиться запитливо зі столу*», але оригінальну метафору він опустив. В. О. Кейс теж частково звернувся до способу вільного перекладу – «*і буде / Час для всіх робіт і денних рук, / Які підносять і кидають питання тобі на блюдо*», опустивши початковий компонент метафори й увівши прикметник «*денних*».

У перекладі метафори «*And time yet for a hundred indecisions, / And for a hundred visions and revisions, / Before the taking of a toast and tea*» цікаве застосування В. О. Кейсом способу транслітерації лексеми *visions*. Переклад у його виконанні звучить таким чином: «*Час для тебе і час для мене, / Час на сто вагань і **візій**, / Час на сто ревізій / Перед чайочком і сухариком маценим*». Автор перекладу використано переміщення деяких елементів метафори й уведено власний прикметник «*маценим*». Вільним перекладом скористався й О. А. Гриценко: «*Для мене і для вас надійде час, я знаю, / Для сотні запитань без рішення, для сотні / Видінь, з-поміж котрих не справдилися жодні, – / Надійде ще раніш, ніж час для грінки й чаю*». У цьому випадку лексеми «*запитань*» і «*видінь*» поширено означеннями «*без рішення*» і «*з-поміж котрих не справдилися жодні*», які відсутні в оригіналі та служать доповненням до створення загального настрою перекладу. Використання перекладачем цих означень, на нашу думку, доречно, адже вони не віддаляють інтерпретацію від оригіналу й ще раз підкреслюють трагічність та невизначеність, які оточують ліричного героя. Переклад у виконанні В. О. Коротича звучить дещо по-іншому: «*Стривай – то час для нас із вами – / Для звершень та для намагань, / Для сотень перерішень та вагань, – / Якими ж почнемо словами?*». Як бачимо, В. О. Коротич теж використав вільний переклад, додавши лексеми «*звершень*» і «*намагань*», але опустивши переклад «*visions*» та створивши за зразком англійської власну лексему «*перерішення*», що відповідає лексемі *revisions*.

Наступним зразком для аналізу є поширена метафора «*My morning coat, my collar mounting firmly to the chin*». У перекладі О. А. Гриценка цей епізод звучить так: «*Піджак буденний, комірець, що тре нещадно шию*». Обставину способу дії «*firmly*» – «*цільно*», «*міцно*» перекладач трансформував у «*нещадно*», а «*ранковий піджак*» замінив на «*буденний*». В. О. Кейс переклав цей троп таким чином: «*Мій ранішній жакет, до підборіддя ковнір штивний*». Як бачимо, перекладач застосував дещо застарілі в українському словнику лексеми «*ковнір*» і «*штивний*», проте вони влучно передають семантико-стилістичне навантаження лексичних одиниць мови оригіналу. З опису одягу можна зробити висновок, що Пруфрок – інтелігента людина, адже він одягнений у піджак, носить сорочку із туго застебнутим коміром, проте він не належить до кола багатих людей, оскільки «*My necktie rich and modest, but asserted by a simple pin*» – «*Краватку дорогу дешева заціпка тримає...*» (переклад О. А. Гриценка), «*Благий мій одяг*» (переклад В. О. Коротича), «*Мою краватку, пишну, скромну, щепила штилька сильно*» (В. О. Кейс).

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Аналіз лексико-семантичних, стилістичних та синтаксичних засобів перекладу авторської метафори свідчить про те, що перекладачі використовують відповідні метафори цільової мови, доповнюють передачу метафоричного образу мови оригіналу релевантними епітетами та порівняннями, удаються до вільного перекладу, пропонуючи необхідні уточнення й пояснення, а також здійснюють певні синтаксичні трансформації. Порівняльні перекладацькі студії свідчать про те, що, назважаючи на значні відмінності в національних картинах світу англійців та українців, перекладачі пропонують максимально наближені семантико-стилістичні відповідники задля збереження образності й стилістики мови оригіналу та інтенцій автора. Подальші дослідження уможливають глибше розуміння національного світосприйняття й оптимізації способів перекладу образних текстів.

Джерела та література

1. Ажнюк Б. М. Теоретичні й прикладні аспекти перекладу англійських власних імен / Б. М. Ажнюк // Лінгвістика в XXI ст.: нові дослідження і перспективи. – К., 2007. – С. 7–28.
2. Еліот Т. С. Основні твори. Біографія і творчий шлях [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://gorodenok.com/%D1%82%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D1%81-%D1%81%D1%82%D0%B5%D/>
3. Зорівчак Р. П. Реалія і переклад (на матеріалі англомовних перекладів української прози) : монографія / Р. П. Зорівчак. – Львів : Вид-во при ЛНУ, 1989. – 216 с.
4. Кияк Т. Р. Теорія і практика перекладу. Німецька мова / Т. Р. Кияк, А. М. Науменко, О. Д. Огуй. – Вінниця : Нова кн., 2006. – 410 с.
5. Коптілов В. В. Теорія і практика перекладу : навч. посіб. / В. В. Коптілов. – К. : Юніверс, 2002. – 280 с.
6. Коломієць Л. В. Мова перекладу як реалізація методологічної моделі тексту перекладу : на матеріалі українських перекладів історичної хроніки В. Шекспіра «Генріх IV» / Л. В. Коломієць [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://shakespeare.zp.ua/texts.item.192/>
7. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%B0%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%B0>

Павлюк Алла, Рогач Оксана. Сравнительный анализ перевода метафоры в «Песне любви Дж. Альфреда Пруфрока» Томаса Элиота. В статье анализируются способы перевода одного из основных стилистических средств – метафоры – на примере сравнения существующих переводов произведения Т. Элиота «Песня любви Дж. Альфреда Пруфрока». Главные проблемы творчества Т. Элиота – трагизм существования и кризис духа, вызванные антигуманной цивилизацией, в прогресс которой он не верил. Особенно сильно тема всеобщей деградации культуры под давлением цивилизации звучит в произведении «Песня любви Дж. Альфреда Пруфрока» (1917), перевод которого осуществлен на многие языки мира. Для проведения сравнительного анализа перевода взяты переводы «Песни любви Дж. Альфреда Пруфрока», сделанные украинскими переводчиками Ю. Я. Лисняком, О. А. Гриценко, В. О. Коротичем, Г. П. Кочуром, М. О. Мокровольским, М. Н. Москаленко, В. О. Кейсом. Исследование соответствия и точности перевода остается своевременным, но оптимизация способов передачи содержания образных единиц требует значительной поливекторности в деятельности переводчиков, профессионального владения языком оригинала и языком перевода, глубоких знаний национальных культур, контекста создания оригинального текста, философско-ценностных позиций автора. Проблема анализа способов перевода образных единиц находится на стыке таких дисциплин, как переводоведение, стилистика, литературоведение, лингвопоэтика, культурология. Поиск оптимальных способов перевода образных единиц тесно связан с национальными и индивидуальными ценностями, поэтому составляет значительную сложность для переводчиков. Проведенное сопоставление способов перевода метафоры показало, что чаще всего переводчики обращаются к использованию лексических и идиоматических эквивалентов с сохранением соответствующего стилистического регистра, свободного перевода с объяснениями, а также синтаксических трансформаций. Произведённый анализ использованных в произведении метафор дает возможность сделать вывод о том, что те образные единицы, которые несут информацию об объектах природы, выходят на первый план, а персонификация явлений природы приобретает четко выраженный характер. Т. Элиот старается раскрыть взаимосвязь между личностью человека и природой, неотъемлемой частью которой он является.

Ключевые слова: метафора, перевод, Т. Элиот, «Песня любви Дж. Альфреда Пруфрока», трансформация, философско-ценностная позиция, контекст.

Pavliuk Alla, Rohach Oksana. Comparative Analysis of the Translations of Metaphor in «The Love Song of J. Alfred Prufrock» by Thomas Eliot. This article is devoted to the analysis of the ways of translation of one of the main stylistic devices – metaphor – on the basis of the comparison of the existing translations of «The Love Song of J. Alfred Prufrock» by Thomas Eliot. The main issues raised by T. Eliot in his works are a tragedy of existence and a spiritual crisis caused by an antihuman civilization in the progress of which he did not believe. An idea of the general degradation of a culture under the pressure of a civilization is very strongly expressed in the work «The Love Song of J. Alfred Prufrock» (1917) that was translated into many languages. In order to perform a comparative analysis of the translations we chose the translations of «The Love Song of J. Alfred Prufrock» done by the Ukrainian translators Yu. Lisniak, O. Hrutsenko, V. Korotych, H. Kochur, M. Mokrovolsky, M. Moskalenko and V. Keis.

The study of the accuracy and relevancy of the translation has not lost its topicality but the optimization of the ways of translating figures of speech requires many abilities from the translators – a good command of the source and target languages, profound knowledge of the national cultures, a context of the creation of the original text, philosophy and values of the author. The problem of the translation of figures of speech is studied in stylistics, literature and translation studies, culture studies, language poetics. The search for the best ways of the translation of the figures of speech is closely connected with national and individual values, that is why it causes a lot of difficulties for the translators. Comparative studies of the ways of translating metaphors has shown that most of all the translators use lexical and idiomatic equivalents of the same stylistic register, a free translation with comments and explanations, as well as syntactic transformations. A conducted

analysis of the metaphors used in T. Eliot's work proves that those figures of speech that convey the information about nature are of the main importance and a personification of the natural phenomena is clearly manifested. T. Eliot also tries to discover a connection between a person's character and nature whose integral part he is.

Key words: metaphor, translation, T. Eliot, «The Love Song of J. Alfred Prufrock», transformation, individual philosophy and values, context.

Стаття надійшла до редколегії
21.04.2016 р.

УДК 81'255.4=111:821.163.1-13«11»

Руслана Ситар

Ірина Петрова: художній переклад «Слова о полку Ігоревім» як результат наукового дослідження

У статті проаналізовано відтворення жанрово-стилістичних особливостей пам'ятки XII ст. – «Слово о полку Ігоревім» – у перекладі англійською мовою. Матеріалом дослідження слугує текст ліро-епічної поеми та її англійський переклад І. Петрової. Актуальність дослідження зумовлена потребою встановлення способів розв'язання лінгвостилістичних проблем перекладу епічного твору, а також надзвичайною вагомістю цієї середньовічної пам'ятки у світовій літературі. Ця наукова розвідка простежує способи та методи відтворення словесних образів хронологічно віддаленого твору, реалій, темних місць, синонімічних рядів та збереження концепту назви оригіналу в зазначеному перекладі, якому передувала велика дослідницька праця науковця. І. Петрова, досліджуючи «Слово» в зіставленні з англійськими перекладами, виокремлює низку принципів, які потрібно врахувати, перш ніж розпочати переклад творів цього жанру. На основі аналізу, викладеного в дисертації, І. Петрова випрацювала етапи адекватного перекладу епічної поеми, яких дотримувалась у власному перекладі.

Ключові слова: епічна поема, жанрово-стилістичні особливості, хронологічно віддалений твір, англійська Слов'янка, переклад.

Постановка наукової проблеми та її значення. Якщо дослідження рецепції української літератури літературами світу при тоталітарному режимі загалом не належало до, так би мовити, «престижних», то англійська Слов'янка загалом не була об'єктом тривалих досліджень не лише в українському перекладознавстві, а й в англійському, російському та білоруському. Виняток становить кандидатська дисертація І. Петрової («Некоторые вопросы теории перевода (на материале новой попытки перевода «Слова о полку Игореве» на английский язык)» [4]), у якій англійські переклади твору, а саме переклади Л. Вінера, Л. Магнуса, Г. Бокларк і С. Кросса, слугують авторіві дослідним матеріалом для осмислення суті деяких проблем художнього перекладу. Ґрунтовно аналізуючи ці переклади, І. Петрова виокремлює їх основний недолік – невідповідність оригіналові. Перекладачі залишили поза увагою елементи поетичної форми пам'ятки й створили прозові переклади. Окрім того, у цих перекладах чимало змістових переколювань, зумовлених лексичними та граматичними дивергентними рисами давньоруської й англійської мов.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. У дисертаційному дослідженні І. Петрова трактує пам'ятку як твір ліро-епічної поезії, а тому виокремлює низку принципів, які потрібно врахувати, перш ніж розпочати переклад творів цього жанру. Це дослідження цікаве ще й тим, що його автор сама високохудожньо переклала «Слово» англійською мовою, який подала в додатку до дисертації. Мета перекладу полягала в намаганні «відтворити для читачів не лише зміст, а й звучання пам'ятки» [4, с. 7]. Цей перший, але не єдиний англійський переклад епічної поеми, здійснений поза англійським світом, з'явився в «Трудах Тбіліського педагогического института иностранных языков» 1958 р. Його перевидало московське видавництво «Прогресс» (1981 р.) як тримовний із паралельним давньоруським текстом. Вступна стаття, коментарі та російський переклад належать Д. Лихачову [5].